

5252. 1934

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число коштує—5 к.,
подвійне—10 коп.—За-кордон—4 р.,
1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин

— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попередю тексту, або за

його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший

раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.

Хто шукає заробітку, платить за оповістку

в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

№ 42.

—>>< 21 (3 Листопаду) Жовтня. <<—

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві.

ЗМІСТ: Передовиця. Г. Бабенко. Мандровані дяки. Йог-Мена-Бай-Са-
гіб. 3 Астралі. Некрольог: Г. Цеглинський. В. І. Хвіст. 3 нашого життя.
3 Галичини. 3 газет та журналів. Хо. Страшний сон. Фел'етон: К. Хрістов.
Военна пісня болгарів. А. Доде. Тартарен з Тараскону. Конкурсова загадка.
Бібліографія.

З наказу папа інспектора в справах друку Ч^о 41 «Снопа»
сکنونфісоване. Увесь наклад забрато. От же ми не можемо
задовольняти замовлень на се Ч^о.

Наложений від пана Харківського Губернатора штраф
в розмірі 500 руб. на редактора «Снопа» за уміщення в
Ч-і 22 «Снопа» статті «Українська платформа» видавець
«Снопа» повністю заплатив у Харківське казначейство під
квиток Ч^о 429469.

Рада Т-ва ім. Квітки Основ'яненка повідомляє, що на під-
ставі Статуту Т-ва призначено загальні збори членів на 21 жовтня
о 8 годині у-вечері у господі Т-ва.

Коли-б сі збори через неприємності відповідної кількості чле-
нів не відбулися, то другі загальні збори, вже дійсні при всякій
кількості членів, відбудуться 22 жовтня о 8 годині у-вечері у
господі Т-ва по Черноглазовській ул. До обміркування належать:

- 1) Звіт Ради Т-ва.
- 2) Звіт Ревізійної Комісії.
- 3) Обрання членів Ради.
- 4) Доклад Ради про будучу діяльність Т-ва й про біжучі справи.

Харків 21 Жовтня (3 Листопаду) 1912 р.

В один з тих гострих пароксизмів, що ними від
часу до часу вибухає стародавня ворожнеча між
поляками й українцями в Галичині, саме тоді, коли
обидва народи змагалися за те, чий є город Львів:
український чи польський—хтось висловив незвичайно
дотепний афоризм: «Lmów to miasto ukraińskie, ulicy—polskie,
a kamienicy—żydowskie»... (Львів то город український,
улиці в йому польські, а будинки—жидівські).

Останні вибори до Думи Державної у Харкові
нагадали з особливою виразністю отой афоризм.

Менше має значіння, хто заснував город або
хто панував у йому, хоч, розуміється, сліди того
зостаються, але велике має значіння, кому нині нале-
жаться багатства, чий «в городі будинки».

Є се фактом сумним, але правдивим, що в Харкові,
у великім городі з трьомастами тисячів населення
українці одержали по курії домовласників тільки 54 го-
лоси! Тільки 54 будинки належать українцям, коли
міркувати на підставі відданих за українців голосів...

Се убоге число таке красномовне, що не треба до
його ніяких коментарів.

Чи могла ж така дрібна кількість українців спо-
діватись на побіду, на перемогу над кількома ти-
сячма домовласників інших народностей.

Проти українців виступила спілка общеросів,
росіян, поляків та жидів. Чи можна ж було на-
діятись на побіду? Будинки в Харкові не україн-
цям належаться, а тим часом власне курія домо-
власників дає втричі більше виборців по закону, ніж
інші курії... Боротьба „будинків“ скінчилася не на
користь українства!

Отже в сі хмарні часи, коли не можна «творити
діла славетні», коли, взагалі, всяка громадська діяль-
ність пильно припиняється, час українцям узятись
знов за дрібні, малі, комашині діла, за утворення
свої матеріальної культури, за здобутте осередків
безнастанною сумірною працею та великою ощадністю.

Вибори до Думи Державної дали нам де-кільки
лекцій і ми повинні витягти з них потрібну нам науку.

Насамперед перемогли нас маючі—отже треба
нам самим зробитись маючими. Треба, щоб на слі-
дуючих виборах було наших домовласників не 54,
але 1054! Над сим треба працювати. В сім причина
нашого успіху чи неуспіху.

Не можна обвинувачувати правительство чи ви-
борчу систему в нашій неуспіху. Нас перемогли про-
тивники, які завжди нас побідають, яка-б не була
виборча система, бо в руках наших противників сила
матеріальна й перевага людьми. Доки ми не зміни-
мо координацію реальних сил, доти все будемо в
величезній меншості раз-у-раз.

Далі: не тільки великий, але й дрібний проми-
сел є не в наших руках. Ми завжди хвалилися, що
маємо симпатії між дрібною, поміж економічно-
слабими елементами. Останні вибори й тут принесли
розчарування. Наш противник, соціальний демократ,
одержав тисячку голосів там, де наш кандидат ледві
де-кільки десятків.

Отже, значить, досі ми дурили себе самі, жили
в світі, утвореному нашою фантазією. Життє суворо
знехтувало наші ілюзії.

Дрібнота городська є не наша. Через що се?
Розуміється, тут впливають і загальні причини, що
так шалено пхають наш нарід у безодню винародов-

лення. Але є й специфічні причини. Наші противники більше зручні, більше прудкі і власне вони беруть у свої руки усяку «легшу» працю по городах: крамничка на полтавщині обов'язково в руках жида, аптека жида або поляка, голярня—знов поляка, рідко росіянина. Кравець, швець є: німець, жид, француз, рідше росіянин або «общерос», майже ніколи українець. Навіть славнозвістні українські перекупки на базарі й ті мусили посунутись, щоб дати місце зайдам.

Таким чином наші противники заповняють своїми силами усі, навіть низчі галузі праці, не кажучи вже про галузі інтелігентні, як праця лікарів, адвокатів, інженерів, вчителів то що. На долю українців, як менш здатних до конкуренції застаються найнижчі соціальні становища: прачок, швачок, покоївок, сторожів і т. д. А ці професії виборчого голосу не мають.

Либонь, тільки одна ще з наших чарівних ілюзій нас не одурила—се наша віра, що „на селі“ ми маємо рішучу перевагу.

Але життя йде вперед і хто знає, чим дихатиме «завтра» «вчорашнє» село! Крім—того на селі ми не робили ще виборчих дослідів й не знаємо, які наслідки були-б з них...

Отже, щоб мати успіх на виборах, треба мати голоси», се-б-то, людей!

Треба мати своїх кравців, шевців, голярів, крамарів, одно слово, усіх тих, що в складній машині життя крутять ті чи інші колеса!

Адже се є трюїзмом у всіх культурних народів, що ніяка праця не ганьбить людину, але поміж нами є поганий забобон, наче є «благородні» праці й праці «неблагородні». Наша молодь пхається з усієї сили до канцелярій, щоб ціле життя сидіти, зігнувши спину, але зневажає таку працю, як торгівля або дрібний промисел, рукометство чи майстерство! Се є велика хиба, дуже шкідлива для повноти розвитку суспільства, бо порожні місця захоплюють наші противники і ми самі власноручно віддаємо їм в руки ті впливи, що потрібні нам самим.

Отже не тільки виробляймо інтелігенцію висчих щаблів, але звернімо увагу на дрібний промисел та рукометство. З того часу, як виборчий принцип спірається на кількість, а не на якість голосів, з того часу тільки «число людей», «поважне число» має

значіння. Меншість, фізична меншість раз-у-раз буде побита, хоч би інтелектуально вона стояла й дуже високо!

Тож, коли не хочемо бути меншостю, подбаймо, щоб ми були більшістю.

Без праці, без пильної, безнастанної, комашиної праці нема успіху.

Нація, в новочасному значінню слова, складається з багатьох соціальних шарів і, коли в якогось народу нема одного або де-кількох шарів, він є не нація, але етнографічна маса.

Отже готуйтесь до майбутніх виборів. Тиха, пильна, розумна, безнастанна праця—се наша перемога.

Гр. Бабенко.

Мандровані дяки.

П'яна бридка постать з рудою тоненькою косицею в довгому підрясникові ще й досі не сходе зі сцени українського театру. З неї глузує денаціоналізована українська маса, і сучасний «драматург», пишучи яку небудь «Бувальщину», обов'язково виставляє її на глум юрби. Ця постать і у Гоголя лізе в мішок Солошин, підлабузнюється до товстої красуні, лізе через тин до Хиврі... І завжди дяк тільки п'є, залицяється до чужих жінок та дівчат, завжди дяк тільки комічна і цинічна фігура на фоні минулого українського життя, яке начеб-то репрезентує сучасна українська сцена. Але мовчить театр про ту величезну просвітню роботу, що в свій час робили дяки, і тільки в історії української культури і освіти ім'я «мандрований дяк» безумовно займе почесне місце.

Історія України уявляє з себе цілу низку безощадних війн. Територія її завжди була ареною диких воєнничих вакханалій, бажаннів ворогів поневолити український нарід і нелюдського напруження сил цього народу скинути з себе ярмо поневолення. Охочих поневолити його було завжди багато, вони наступали зо всіх боків, лишаючи після себе руїни і попіл, безодню горя і сліз. То Чорним шляхом йшла татарська орда, розсипаючи круг його звірські загони; то польська шляхта йшла начебто за своїм правом на життя й рабську працю українського хлопа; то свої ж пани гетьмани, спереважаючи за гетьманство, заливали рідну країну кров'ю того ж темного хлопа...

Кирило Хрістов.

(Переклад В. Щурат).

Воєнна пісня Болгарів.

Вперед! на юг, де в крові гинуть братя,
Досить неволі нам!
Вперед усі, хто не позбувся завзятя,
До Царгородських брам!
Урра! урра! до Царгородських брам,
Досить неволі нам!

Скрань вітчизни ми лавром увінчаєм,
Син Слави пута рве!
Вперед! ми всі за волю мерти знаєм,
В неволі трус живе!
Урра! урра! до Царгородських брам,
Досить неволі нам!

Як Турчина з мечем в руці зустрінем,
Пропав тоді наш страх!

Ми прадідним звичаєм в бою згинем
Зі співом на устах!

Урра! урра! до Царгородських брам,
Досить неволі нам!

Нехай нам смерть на очі пільму кине
Й заслонить нам Балкан!

Вперед! на юг! там рідний брат наш гине
У крові з власних ран!

Урра! урра! до Царгородських брам,
Досить неволі нам!

Альфонс Доде.

Тартарен з Тараскону.

(Переклад С. Сердюкової).

IX.

Особливі вражіння марева.

У той день Тартарен не вимовив більш ні слова, але нещасний сказав вже й так за багатько...

Здається, що при таких умовах життя не могло бути й мрії про освіту українського народу, а проте вона йшла якимсь таємничим невідомим шляхом і досягла таких результатів, про котрі сучасній російській народній школі на Україні годі й мріяти.

«Мандрований дяк», себ то вчитель, що переходив з одного села й міста до другого, з'явився не виключно українське. Такого ж роду вчителі існували значно раніш, ніж на Україні, на заході. На погляд Ор. Левицького «німецькі Vagi scholares, бакханті і польські gubalty—це буквально наші мандровані дяки і бакаляри», і через це він думає, що наші школи з мандрованими дяками перейшли до нас з Заходу. Але тип такої школи міг утворитися і незалежно од Заходу, завдяки умовам тодішнього життя. В Київській академії укупі з синами вільних козаків та шляхтичів вчилася багато голоти, котра по скінченню курсу академії виходила відтіля буквально гола й боса¹⁾.

Всі, кому не пощастило зайняти посаду попа, писаря і т. ин., йшли або на Запоріжжя, де кождий міг знайти кусок і шматок хліба, або в мандровані дяки. Цьому немало сприяло тодішнє стремління українського народу до освіти, так що такий мандрований бакаляр завжди був бажаним гостем на селі.

В XVII—XVIII століттях Україна вкрита була цілою сіткою церковних братств, що, як і вказує їхня назва, купувалися коло церков. Можна сказати, що скільки було церков, стільки було і братств. Городські братства склалися з міщан і дрібної шляхти, сільські—з козаків і селян, що своїми коштами допомагали братству.

Мета цих дрібних церковних братств була виключно культурно-просвітна, тоді як мета великих братств, напр. Київського, або Львівського, крім просвітної діяльності, була ще й політична.

При кожному, навіть дрібнім, церковнім братстві обов'язково були шпиталь, де знаходили собі захист каліки і жебраки, і школа, де вчили мандровані дяки. Ці дяки вибиралися цілою громадою, або запрошувалися на посаду вчителя, коли такий дяк завітав у село де була школа. Для школи одводилася окрема хата, де дяк вчив своїх «молодиків».

1) Як відомо Київська академія утримувалася на кошти братчиків. Ці кошти збиралися так званими конгрегаціями, але коштів цих не вистачало на всіх учнів академії;—користувалися їми тільки спудеї, що жили в братстві. Потім академія стала діставати поміч од Москви, так що в 1797 році ця допомога рівнялась 12000 карб. (Описаніє Києва, Закревскій 1, 162).

На другий день у всьому місті не було иньшого гомону, як про від'їзд Тартарена до Альжиру та про його майбутнє полювання на левів.

Шановні мої читачі, з певністю, й самі переконані, що наш сьміливець про се навіть не вишепотів ні одного слова; але марево, ви самі знаєте...

На перекір всім і всьому Тараскон не гомонів ні про що иньше-лише про від'їзд Тартарена.

На майдані, в клубі, у Костакальде, скрізь зупинялись зхвилювані люди:

Остаточно, чи ви знаєте новину більш-менш?

Що-ж таке остаточно?... — Від'їзд Тартарена більш-менш?

Всі балачки в Тарасконі починались переважно словом «остаточно», яке вимовлялось як «ойстаточно», і кінчались словом «більш-менш», яке вимовлялось як «білч-менш».

Від цього дня остаточно та більш-менш брехали в повітря частіш як всі иньші слова.

Більш за всіх здивувався був цієї чутки сам Тартарен, коли довідався про свою майбутню подорож до Африки.

Лише тут бачте заплутався гонор!

До кінця XVIII століття дяком міг бути всякий, хто був здатний до цього і кого вибирала громада, і тільки під впливом московського уряду, котрий завжди скося дивився на просвітну справу на Україні, митрополітом київським Гавриілом видається указ в 1771 році, по котрому дяками могли бути тільки люди духовного походження.

При школі завжди був тільки один дяк, а коли школа мала багато школярів, для допомоги дякові призначалося декілька «піддячих». Як вчитель-дяк мав титул «пан-бакаляр», як завідуючий школою—«пан-директор». Програма школи був такий: письмо, вивчення граматки, часослівця, псалтиря, 8-ми гласів «Господи воззвах», 8-ми гласів «Бог Господь явися нам», 8-ми гл. на ірмоси і т. ин.¹⁾.

Програма, як на наш час, не дуже великий, але з цих шкіл школярі виходили безумовно грамотні, грамотні на стільки, що де-котрі з них мали можливість одержувати посади військових писарів, канцеляристів і т. и.²⁾. Вчення велось дуже примітивно і різка грала немалу роль в вихованні молодиків. Сік дяк молодика і за те, що був ледачий і не вчивсь добре, а коли вчивсь добре, сік, так сказати, авансом, щоб і вперед не лінувався. Для екзамену призначався якийсь день, звичайно субота, приносились різки, і молодики один по одному розперізаючись, з філософським спокоєм лягали на лаву. Сікти школярів було невід'ємне право дяка. В уставі Луцької школи сказано: по суботах «дідакал має дітям і пам'ятного не боронити, по часі школьної іспити». Були звичайно молодуні, котрі бажали, щоб сія чаша минула їх, але ніщо не рятувало їх од жвавих рук дяка. Зберігся цікавий вірш, котрий малює саме такий випадок.

Казав мені бакаляр промовити: аз, аз!

А як же я не вимовив, він по пиці—раз, раз!

Крикнув же він удруге: а ну кажи «буки!»

Ой, це бо я не вимовив—попав в його руки.

Крикнув далі в третій раз, щоб вимовив «віде»,

А вже ж його жвава рука по чуприні їде.

Ой, як сказав у четверте: вимовляй «живіте!»

«Ну то ж, хлопці, зараз його на лаву кладіте!»

1) Житецький. Странствующіе школьники въ Малороссіи. Київ. стар. 1892 г. ст. 191.

2) Напр. Петрик, бувший старший канцеляриста генеральної канцелярії, що претендував, як відомо, на гетьманство, вчився в Полтавській школі. «Всі ми знаєм», докоряє його Мазепа начеб від імени Полтавців, «що батько твій жебрак ест, в городі в нашем в Полтаві в шпиталі мішав, а ти в школі межі нищими валяючись і по під окнами нашими ходячи, окрошками вивор-мился» (Льтоп. Самовид. т. III, ст. 114).

Замість того, щоб звичайнісінько сказати, що він зовсім не їде, навіть на думці сього ніколи не мав, бідолашний Тартарен у перші рази, коли його запитували про сю подорож, давав не зовсім рішучі та впевнені відповіді: «Так!.. так! дуже може бути... Я не заперечаю».

Потім, більш при звичаївшись до цієї думки, він відповідав: «Се дуже можливо» і, нарешті, казав просто:—«Напевно».

Напоследок, увечері в клубі та у Костакальде заохочений пуншем, привітанням та сьвятковим освітленням, сп'янілий від поспіху, яким користувалася в місті чутка про його від'їзд, сердега формально повідомив, що він вже досить намордувався шапчаним полюванням і що незабаром він помандрує ганятися виключно за великими атляськими левами.

Страшенно-бучне «ура» вкрило кінець цієї декларації.

Знову гарячий пунш, приятельські стиски рук, обійми та серенади до півночі під невеличким баобабом.

Лише Тартарен-Санхо не був цьому радий!

Він вже зарані тремтів від цієї вигадки з подорожжю до Африки та полюванням на левів; повернувшись до помешкання, коли ще лунали в повітря почесні серенади, він улаштував Тартаренові-Кіхотові страшенну сцену, називав його боже-

І просився, і молився, а ще більш злякався,
Бо задали таку хлосту, що й світа цурався.

Підручники до шкільної науки писалися спудеями вищих братських шкіл і тими ж «мандрованими» дяками.

По форматі вони нагадували записні книжки і мали в себе матеріал до читання, як шкільного, так і домового. Матеріал цей складався переважно з віршів на слав'янській, макаронічно-українській та чисто народній мовах, а також мав багато пісень з нотами і без нот³⁾.

Ці підручники збереглися до початку XIX століття і мабуть з такого підручника Шевченко «списував Сковороду», коли вчився у п'яного дяка.

Купками і поодиночі, коли починалися вакації в Київській академії, розходились дяки по селах і містах України і не було такого куточка, не було навіть маленького хутора, куди б не завітав з своєю наукою мандрований дяк.

Таким чином тоді не школярі йшли до школи, а сама школа йшла до них в особі мандрованого дяка. Коли ж дякові не пощастило зайняти посаду вчителя, він брався за все: співав у церкві, дзвонив на дзвіниці, робив зізду і вертепи на Різдво, співав псалми по під вікнами козаків, малював портрети значних і не значних осіб.

(К і н е ц ь б у д е).

Йог-Мена-Бай-Сайб.

3 Астралі.

У таємних льохах палацу Астровілі відбувалися надзвичайні збори—приїхали гості: з далекого Тибету Йог-Ніржара, з Єгипту старий Іерофант, імени якого ніхто не знав. Всі нюрнберзькі голови окремих льохів Розенкрейцерів були тут. Збори були надзвичайні. Один із братів, Йоган Розенкранц, привіз де-кілька крупниць справжнього філософського каміню та де кілька краплин життєвого елексіру. Але це не все було. Де-які алхімісти навсправжки спромоглися здобути цих дорогочінних талісманів людського життя. Але це все було якось-то

³⁾ Житецький. Странствуючі школярі в Малоросії. Київ. Стар. 1892 ст. 189.

вільним, химерником, незграбним, дурнем, та перелічував йому цілий реєстр катастроф, які чекали його у цій експедиції: розбиття пароплаву, гризів, гарячка, чорна чума, слонова проказа і т. д.

Зайве Тартарен-Кіхот запевняв, що буде дуже обережним, добре закутається, забере з собою все, що потрібно, Тартарен-Санхо рішучо нічого не хотів слухати.

Бідолаха вже бачив себе розшарпаним левами, похованим під сипучим піском пустелі, як Камбізький вогонь; єдине, чим пощастило йому, хоч трішечки, укоськати, се—запевненням, що це ще не зараз і що він ще-ж не поїхав.

Зовсім зрозуміло, що не можна зібратись у визначну експедицію без жадних приготувань. Зрештою, треба пам'ятати, куди їдеш!...

Дійсно, не можна-ж полинати пташиною... Насамперед, Тарасконець рішив прочитати оповідання славетних африканських мандрівників: Мунго-Парка, Кас, доктора Давінгстона, Генріха Дювайріє.

Він дізнався, що всі ці безстрашні подорожні, раниш ніж вирушити у далеку мандрівку, чимало часу готувалися, привчаючи себе до голоду, жаги, до швидкої ходи і, взагалі, до різних нестач.

випадково. Наука не виробила ще а ні засобів, а ні критичних відносин до наслідків цих засобів. Розенкранц хвалився, що йому пощастило у стародавніх халдейських рукописах знайти справжнього рецепту на те та на друге; він провів їх на досвіді і тепер володіє величезною таємницею. Але йому не довіряли. Насамперед, він був занадто молодим, а вдруге—був незтриманою людиною, палко захоплювався і через те підбрехував. Тільки двоє із братерства могли його перевірити і це були Йог з Тибету та старий єгипетський Іерофант. Вони переглядали його працю й оголосили, що німецький брат майже зовсім дійшов до мети. Всі були страшенно раді і зараз же постановили, щоб Розенкранц виготовив би, якомога більш, цих елементів, щоб розіслати їх по льохах на користь людству. Тільки двоє були проти цього: це—молодий тибетський Йог та старий Іерофант. Обидва вони підкреслювали та затверджували, що ніякої користі тут не буде, а, навпаки, виїде велика небезпека. Вони говорили: кожна людина повинна здобувати і філософського каміню і життєвого елексіру; тільки те, що здобуто особисто, буде дійсним; воно дасть золота та розуму, воно надасть життя. Не можна одкривати великої таємниці людському загалові, бо той же самий елемент через розумну людину дасть благо, а через нерозумну доведе до лиха. Та не послухали великих мудреців. Розенкрейцерівський рецепт пішов гуляти по світу. Ним користувалось безліч людей, забуваючи про те, що Розенкранц майже дійшов, майже здобув великих елементів.

•Майже, а не зовсім. Забули й про те, про що говорили вчені зі Сходу. Гірш того, здобуток Розенкранца часто-густо попадав, або ж у нечисті руки, або ж до безглуздя голів. Він одмічав цих людей, давав їм змогу єднатися і робити volens-nolens великі прикrostі владарям справжніх елементів, які тільки і були корисні людям. Ці володарі знали таємницю здобування, але їм не вірили через те, що вони казали—дістати цих елементів дуже просто, але через те і дуже важко, повинно тільки мати велику моральну дисципліну. Майже кожна людина держить їх у своїх руках, тільки не розуміє їх, а коли дістане чужого елемента, то правда рози Христа швидко розквітне, та швидко зробиться отрутим цвітом дурману. Важкі, густі, чарівні пахощі його, чарівні сні викликають вони, з далекими краєвидами—та важко прокидатись. Іноді на велику затьяжну хворість, іноді на смерть.

Тартарен рішив робити, як вони і з того дня почав харчуватись «вареною водою».

В Тарасконі «вареною водою» називають он що: розмочують кілька шматків хліба в гарячій воді, кладуть туди зубчик часнику, трішечки кмину та один лавровий листочок.—Страва була дійсно сувора, і ви домислюєтесь, як на неї мусив копилитись бідолашний Санхо...

До захоплення «вареною водою» Тартарен з Тараскону додав ще де які розумні виправи.

Щоб набути витривалості у довгих переходах, він змусив себе що-ранку оббігати навколо муру міста разів сім або й вісім підряд, то швидкою ходою, то гімнастичною, з ліктями притиснутими до ребер та з двома невеличкими камінцями в роті, як в античні часи. Потім, щоб звикнути до ночної холоднеї, мряки та роси, він що вечора виходив у свій садок й лишався там до десятої або до одинадцятої години, сам з рушницею на сторожі за баобабом...

І, нарешті, завдяки тому, що звірінець Мітен лишився у Тарасконі, шапчані мисливці, що засиділись у Кастакальде, що раз у повертаючись до дому через замковий майдан, бачили

3 Відня надіслана вістка що 10 ст. ст. жовтня по довгій серцевій недузї

[ПОМЕР]

Григорій Цеглинський.

Посол до ради державної, б. директор української гімназії в Перемишлі, один з найзаслуженіших трудівників на полі нашої культурної і політичної діяльності. Тлінні останки покійного будуть перевезені до краю. Похорон відбудеться у Перемишлі в неділю. В. й. п.

В. І. ХВІСТ.

(Член української громади в другій Державній Думі).

11 октября цього року помер в заслання, в г. Мінусінську член 2-ї Державної Думи од Чернігівщини В. І. Хвіст. Покійний був із козаків села Великої Кошелівки, Ніженського повіту, Чернігівської губ., народився в 1879 р. Хвіст скінчив сільську земську школу, служив за полкового писаря в петербурзькому головному артилерійському штабі. Коли він повернувся в рідне село, його там обрали за волостного старшину. Під час існування першої державної Думи В. І. Хвоста селяне посилали за ходока в Петербург. На виборах в другу Держ. Думу його обрано за члена Думи од Чернігівщини. В Думі він приєднався до фракції соціалістів революціонерів. Разом із тим він виявляв себе гарячим оборонцем української справи. Після розпуску другої державної Думи В. І. Хвіст зазнав багато утисків. Врешті його заслали в Сибір.

Раніше В. І. Хвіст який час був за касіра в театрі М. К. Садовського. Покійний був свідомим українцем, ніколи і ніде з цим не крився і свої погляди на це завжди висловлював рішучо й енергійно.

З нашого життя.

◀ *Запросини.* Ще 5-го жовтня сего року відбулося урочисте відкриття власного помешкання клубу, організованого „українським т-вом імени Квітки-Основ'яненка“. Тим самим здійснилася

у темряві ночі таємничу постать, яка прогулювалась туди-сюди по за яткою...

То був Тартарен з Тараскону, який привчав себе чути без тремтіння рывання лева у темряві ночі.

X.

Перед від'їздом.

Тим часом, коли Тартарен захоплювався різноманітними лицарськими виравами, весь Тараскон не зводив з нього очей; нічим більш не цікавились люди.

Минулися ясні дні Аранжуєцу й для шапчаного полювання, романси затихли...

В аптеці Безюке під зеленим пошивайлом нудгував фортеп'янь, тут же з розпуки сохли до гори ногами мухи... Тартаренова експедиція зупинила все життя.

Треба було бачити теперішній поспіх Тарасконця по салонах: балакати з ним добивались, його бавили, перед ним все впадало.

Для пань не було більшої чести, як піти до звіринцю Мітен під руку з Тартареном, та перед кліткою лева слухати

популярна думка Харківських українців мати свою хату, де буде „своя правда і сила, і воля“... Кожному членові за 6 руб. на рік вільно що дня прийти й бачити або закликати разом із собою знайомих паней та панів; за невеличку платню можна підхарчуватися, за шеляг пограти у шахи, дамки, у біллярд, поспівати або послухати рідну пісню, почути музику, потанцювати, розважитись кожному по своїй уподобі...

Десятеро світлиць великих і менших має наш клуб, але втішно й весело стане в ньому, розваги будуть милішими та бучними лише тоді, коли наше громадянство широко й численно підтримає сей початок. Утримання помешкання, організація хору, розваг і т. и. вимагає чималих видатків; отже щоб уникнути дефіцитів Рада запрошує суспільство до найактивнішої участі в Т-ві, сполучення на нейтральному ґрунті клубу до одвідування його вечерниць...

„Т-во ім. Квітки-Основ'яненка“ має намір упорядкувати та кож наукові, літературні та мистецькі бесіди (читання), кожний, хто хоче, може приложити сили й до серйозної праці. Вивчення рідної старовини й сучасного з усіх галузів рідної культури—то є безпосереднім завданням програму Т-ва. Такий просторий програм нашого Т-ва дає можливість багатьом людям знайти собі працю та здійснити свої бажання. Се—нова й велика справа для громадянства.—Розвинулася вона зможе лише тоді, коли Т-во буде мати як найбільш членів, коли ми покинемо свою звичайну недбалість до громади, коли кожний щиро виявлятиме свій намір та подасть свої уваги до поліпшення й прийде до гурту.

Засилати особисті писані заяви про вступ до членів Т-ва або писані поради членів можна на адресу власної господи: Черноголазівська в. Чо 9.

Тимчасовий тижневий порядок вставлено такий: *Понеділок:* збірки співочої секції. *Вівторок:* засідання наукових секцій. *Середа:* родинні концерти та читання. *Четвер:* „вечір жіночого шитва“, на який запрошуються всі наші пані і панянки. *П'ятниця:* збірки співочої секції. *Субота:* танцювальні вечірки. *Неділя:* малий товариський „питун пива“.

Рада засідає що понеділка в господі „Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка“. Про музично-співочі справи звертатися до п. К. Бич-Лубенського. Про наукову секцію Т-ва до М. Міхновського й читальню-бібліотеку до О. В. Міхновського. Про мистецькі та архітект. справи до С. І. Васильківського або, тимчасово, до Є. Сердюка.

◀ *Репресії на священика українця.* Українця священика Андрія Геращенка місяців п'ять тому перевели на парафію в найглухіше село Лебязьке, косянтиноградського повіту, де живуть самі москалі. Там прийшлося йому проживати в дуже тяжких умовах. О. Геращенко подав супліку про перевод на другу парафію і одержав від архієпископа Назарія таку резолюцію: „Кула угодню въ приходъ съ великороссійскимъ населенієм“.

◀ *Спростовання.* У Ч-і 22 „Снопа“ уміщена була замітка „знов культуртрґери“. З віродостойних джерел довідались ми, що пере-

пояснення: як влаштовується полювання на такого великого звіра, як треба націлятись, на скільки кроків, як поводитись, коли попадеться одразу кілька екземплярів і. т. д....

Тартарен давав всі пояснення, які тільки хто хотів. Він прочитав Юлія Жерарда й вже, навіть, все знав на пам'ять, через те балакав він про все надзвичайно красномовно.

Але особливо чарівним він бував увечері при обіді у голови Лядевера, де бував і хоробрий комендант Бравіда, абшитований капітан, і, коли подавали каву, всі стільці присовувались до Тартарена, й він починав оповідати про свої майбутні полювання...

З ліктями на столі, з носом, похиленим над кавою, наш велитень закоханим голосом розповідав про пригоди, які на нього чекали там далеко.

Він розповідав про вартування у довгі безмісясні ночі, про зачумлені багна, про ріки отруєні олеандровим листям, про сніги, про пекуче сонце, про скорпіонів, про саранчові дощі, про побут великих атлаських левів, про їх засоби боротьби, про їх жорстокість...

Потім все більш та більш захоплюючись, він відскакував на середину ідальні, імітуючи ревіння лева, бубухання рущ-

лицьованне адресу до шановної ювілятки пані Х. Алчевської—від фершалів—з мови української на російську сталося зовсім не з бажання або призову впорядчиці ювілейного свята пані Коневої, але по ініціативі другої людини—без відома або якоїсь згоди з боку самої шановної ювілятки, яка була дуже засмучена цілою тією подією. Редакція дуже жалкує, що їй не було подано відразу ім'я людини, яка змусила адрес перелицювати, і що через те докір упав на офіційну впорядчицю і на весь комітет. Але знов же „Сніп“ не міг знати закулісової сторони справи, а ніхто з обізнаних з дійсними причинами в свій час не написав до „Снопа“ нічого.

3 Галичини.

◀ *Князь Макс Саксонський в обороні Шевченка.* З Черновець пишуть нам:

На днях гостив у Чернівцях вуйко архикняжої пари Карла Франца Йосифа і Зити, брат саксонського короля Його королівська Високість князь о. Макс Саксонський в товаристві ректора духовного семинара у Львові о. д-ра Боцяна.

Між иншим звідуював Його королівська Високість визначніші інституції, університет, не лишаючи українського товариства „Народний Дім“. Займаючись живо східним обрядом, звиджував князь з зацікавленням церкви, не опускаючи на весь час побуту ніраз параклісу, що правиться в греко-кат. церкві, що дня цілий рік, а тепер особливо на честь Пресвятої Родни. Любуючись ариями, співав князь ураз з єврейського молитвослова, при чім в публичних і приватних розговорах виявляв надзвичайно багато розуміння нашого обряду і пошани до його.

Незвичайна пам'ять, глибока освіта, основне знання східних обрядів, живий інтерес до нашого релігійного, національного життя, при сім ввічлива лагідна вдача, се все потягало імпонуючо кожного, хто лише пізнав Його королівську Високість.

Видивжуючи українське товариство „Народний Дім“, відповів князь по українськи на привітну бесіду голови, чим ввів у премиле зачудоване численний гурт Українців, що прийшли повитати Високостойного гостя. Другої днини від'їхав князь самоходом президента в товаристві ректора д-ра Боцяна і латинського пралата о. Шміда до Сучави, а оглянувши там храми і монастир, поїхав відти до Білої Керниці, а потім опять до Черновець.

Немилий епізод викликав тут пралат Шмід, що—мимоходом кажучи—накинувся до товариства. Дишучи явно ненавистю до Русинів, не мав він нічого ліпшого, як забавитись низьким штубацтвом. Використовуючи нагоду, висипався перед князем усею їдію на Русинів, масакруючи особливо руське духовенство, яке воно—мовляв—нетолерантне, душевхватне, шовіністичне і т. п. Та сим разом трафив лиха, бо їх королівська Високість краще обзнайомлений в справах польсько-русських ніж клеветникови здавалося. Щоби геть то розвіяти симпатії князя до Русинів, дозволив собі пралат на безпощадну критику Шевченка,

ниці, шипіння бомби: ревучи в захопленню, він перевертав стилі...

Всі, хто бував за столом, блідли.

Чоловіки дивились один на одного з високо піднятими головами, пані слабо скрикували та заплющували очі, старі діди войовничо ставили люльки, а малі хлопчата, що спали в сусідній кімнаті, з переляку попркидалися і прохали засьвітити світло.

А тим часом Тартарен і не думав виїздити.

XI.

Тільки удари штилетів, панове, тільки удари штилетів... в жадному разі не шпильок!

Чи-ж мав він справжнє бажання виїздити?... Се було делікатне запитання, на яке історик Тартарена стурбувався б дати виразну відповідь.

Вже три місяці промайнуло від того дня, як звіринець Мітен помандрував з Тараскону, лише славетний знищитель львів не рушався з міста...

Може правдивий велетень змінився якимсь новим маревом, або ще, чого доброго, уявив собі, що він вже був в Альжирі, може, оповідаючи про свої майбутні полювання, він

думаючи одним махом зогидити Русинів. Але з цього вийшов тільки сором для нього.

Перед самим від'їздом звернувся князь до руського духовенства, що корпоративно його відпроважувало, та сказав, що підчас побуту в Микуличині читав Шевченкового „Кобзаря“ і не міг налюбоватися його поезіями. На се пралат Шмід, котрий прийшов також, вихопився арогантно, що Шевченко „знаний атеїст“, „великий богохульник“. Їх королівська Високість заперечив сьому рішучо, а наводячи з пам'яті місця з Неофітів та першу частину Марії сказав: „Ні, ні, так богохульник не пише. Зрештою треба поняти поета, зрозуміти серед яких обставин пише та чи має інтенцію хулити“. Одушевляючись словами поета: „все упованіє моє на Тебе, Мати возлагаю... Пренепорочная, благая!“—сказав далі князь: „Отсі чудові вискази, як загалом велика релігійність, що диме з його поезій, велить рішучо сей закид відперти“.

Отець крилошанин Костецкий з видним зворушенням подякував їх королівській Високості за так гарне інтерпретоване нашого поета, а пралат Шмід лишився „як фізик“, оправдуючись, що чув так від одного „старорусина“. Князь прашаючись, заявив, що замовив собі „Кобзаря“ і їдучи через Львів, відбере його, а розстаючись словами „до побачення“, від'їхав, лишаючи по собі як найкрасніші спомини у всіх, хто його пізнав.

◀ *Справа українського університету.* Відень, 23. жовтня 1912. (В) На засіданню 22. с. м. український клуб заняв становище в університетській справі і ухвалив слідуюче рішення:

1. Предложений правительством найновіший проект найвисшого рішення в справі українського університету є не до прийняття, бо він не відповідає ані заяві правительства з 14 червня с. р., ані мінімальним домаганням Українського Союзу предложеним дня 15. червня с. р.

2. Обстаючи при домаганнях поставлених Українським Союзом дня 15. червня с. р., Союз заявляє, що найновіший проект правительства не може бути прийнятий як основа до дальших переговорів.

3. З огляду на се, що правительство в своїх проектах заступає виключно становище польської сторони, Український Союз уважає дальші переговори за безцільні так довго, доки правительство свого становища засадничо не змінить.

3 газет та журналів.

Мечніков про Толстого. Професор Ілля Мечніков, славний керманчик париського Пастерівського інститута, що був з кінцем мая 1909-го року гостем гр. Льва Толстого в Ясній Полянці та старався при тім змінити його погляди на штучку й науку, які грозили шкідливим впливом на тогочасну молодь, друкує тепер в *Русск-ім Слов-і* свої спомини про автора „Воскресення“. М. п. наводять Ілля Мечніков думку свого покійного брата Івана (котрого смерть послужила Толстому до написання відомого оповідання

переконав сам себе, що їх відбув так-же дійсно, як те, що він викидав консульський прапор в Шан-Гаї.

Але, на жаль, може Тартарен знову й повірив зрадливому мареву, але тарасконці вже більш не давали йому віри. Коли вони помітили, що за три місяці мисливець не приготував ні одної скрині, то почали вже муркотіти.

«Се буде як з Шан-Гаєм!» сказав сміючись Костакальде.

Слова пушкаря повторювало все місто, бо ніхто вже не вірив Тартаренові.

Такі наївні та боязкі люди, як аптекар Безюке, який міг би перелякати хіба блоху, а коли стріляв, то з жаху заплющував очі, були особливо безжалісними.

У клубові, на майдані, всюди вони зупиняли бідолашнього Тартарена злосливими запитаннями:—«Остаточно, коли-ж та подорож більш-менш?»..

В крамниці Костакальде, слава Тартарена одразу загинула. Шанпані мисливі відступились від свого шефа!

Потім вмішались ще й епіграми.

Президент Лялезез, який свої вільні години охоче присвячував провансальській музі, скомпонував одну пісеньку, яка мала великий поспіх.

„Смерть Івана Іл'ча“), що Толстой при своїй поразковій геніальності не визначувався глибоким і логічним умом. Щоби пояснити свою думку—пише Іля М-ов: „Мій брат зробив таке порівняння: Ось ти є професором зоології і знаменито знаєш, що написано про слоньку, як уладжені єї внутреності і т. п. Але йдучи на лови, я візьму не тебе, аби ти мені поміг найти слоньку в лісі, а собаку, котра, не знаючи нічого про неї, найде єї одним чутем далеко швидше, й краще чим ти. Так справа і з Толстим: Його чуте що-до внутрішнього складу людської душі незвичайне і він відгадує найскритші почини з подиву гідною вірністю. Але там, де треба рішити справу при помочи розумованя й логіки, там Толстой дуже часто не видержує критики“. На сю думку свого брата годиться і професор Мечніков та вважає його прозорливцем-артистом, але другостепенним філософом-мислителем. „Можна предвидіти, що людство в шуканю правди, не піде слідами Толстого, але коли воно буде визволене від теперішніх лих, то підніметься на вищий рівень та віддасться науці і штуці в такій мірі, про яку тепер можна тільки мріяти. Тоді воно докладно збагне ту досконалість артистичного генія Толстого, якому пари не найти на всім протязі історії літератури“.

Хо.

Маленький фельетон.

(Трівожний сон).

В холодну осінню північ—на небі, ні місяця а ні зірочки нема; дощ сіє, вітер аж свище... Що-ж то сталося, що в таку неgodу—лавами сунуть козаки на раду?

Розступаються могили, й виходять козаки сивовусі. Закипіли хвилі Дніпрові, й хмарою висипали запорожці байдаками. Всі сини України поспішають до Великого Лугу, а там уже аж реве громада; чути вигуки: «Зрада!.. Зрадник!.. Зрадник!..»

Гули літаври, скликаючи... «Вгамуйтеся»,—загукали сивовусі козаки—«пропустіть батька—от він дасть всьому раду»...

Розступились козаки й вийшов на середину славний Сірко!. Всі замовкли, ждучи—що скаже батько...

«Шановне товариство!.. Чесне лицарство! Сю ніч ми зібрались на раду—стрівжені чуткою: ніби наш нащадок, великий вчений, захистник старовини, вірний син України—перейшов у ворожий табір, зрадив!.. Нам треба дізнатись найперше, хто пустив цю поголоску—нехай покаже!.. Може це наклеп... Тоді киями його почастувать, щоб знав—як зневажать чоловіка, котрий кожним волосом й кісткою нашою дорожить, на весь світ про нашу славу розповідає... Я перший не вірю цим поголоскам!..»

Річ шла про одного славетного мисливця Жерве, дивовижна рушниця якого мала винищити всіх до одного Африканських левів.

Лише одну особливість мала в собі чортова рушниця, скільки її не набивали, вона ні як не стріляла. Вона ніколи не стріляла! ви розумієте натяк...

В один мент ся пісенька зробилась популярною.

Носильщики з берега та вуличні хлоп'ята співали сю пісню під вікнами Тартарена. О, яка ж тендітна була ся прихильність Тарасконців!..

Великий чоловік удавав, що нічого не бачить й не чує, але ся отрутна та мовчазна боротьба його дуже пригноблювала.

Він ясно зрозумів, що Тараскон вислизнув з його рук та прихильність суспільства повернулася до інших.

Се справляло йому невимовні страждання.

О! великий духу популярності, як ти возвеличуєш і який упадок настає, коли ти відвертаєш від людини своє ласкаве обличчя!..

На перекір стражданям Тартарен не зміняв укладу свого життя, наче нічого особливого не скоїлось.

— Повіриш батьку!.. Я тобі докажу не словами, а документами—обізвався молодий козак з громади,—дарма не насмілювався-б турбувати ваших кісток. От слухайте: Коноплянський одділ табору 17-го жовтня виставляє від себе у представники до великого палацу *Думки* своїх «зайд» й наших землячків «тоже-малороссов» й між ними нашого славного магістра історії Яворенка!.. А щоб ви знали що це за люде, судіть по їх ділам: вони ходили до великого палацу *Думки* обороняти ніби наш край і люд і *додумались*: повиривать язика у наших дітей і прив'язати *свої*, щоб наші діти балакали тією мовою, якою вони бажають. Наших дітей б'ють по голові Святим Євангелієм за те, що воно написане на нашій, Богом даній, мові—вони й пальцем не поворухнули в оборону, ніби й не бачать!.. Наш край, Холмщину, загарбали ляхи й поневіряються над нашим людом—вони-ж, ніби обороняючи, забрали його й віддали на знущання другим *на-нам*!. От у яким таборі опинився наш славний вчений...

«Киями його! Киями!»—загуло в громаді. «Батьку! Дай мені слово промовити»—обізвався один з немолодих.—«Кажі!».

«Чесне товариство! Ви забули, що Яворенко не простий який козарлюга, щоб киями його вчити та й звичай тепер інші стали. Коли він зрадник, від нього всі вірні сини України відсахнуться, а це болячіш кий буде. Та й не нам цього світі його судити поки він на тім світі!.. Але я вам скажу, що він не зрадник! Я недавно з того світу й знаю які тепер там порядки: бувають тепер такі випадки в житті, що доводиться робити одно, говорити друге, а думати третє, або й навпаки. Ми не знаємо, що він мав на думці, роблячи такий вчинок»!..

— А хто-ж, як не зрадник, здатний на таке! Прийшлося скрутно—от і перекинувся до ворожого табору—загуло в громаді.

«Як той жид за наших часів: коли козаки б'ють—він козак, коли-ж ляхи—він лях!»—обізвався хтось.

— Ні, чесна громадо!.. Не поспішайте обвинувачувать: на ділі він доказує вірність батьківщині. Свіжий приклад: могилу нашого батька Сірка бере під свій захист!.

«Спасибі йому! Спасибі!.. А то мені дошкулили оті свині, чухаючись об надгробок».

— Чуєте, панове!.. Батько наш йому вдячний, й не нарікає за його «Дипломатичний вчинок».

— Як ти сказав!?. Який вчинок!?

«Дипломатичний кажу—цеб то: коли на язичі одно а на думці зовсім друге!»..

— А на ділі у ворожому таборі!—обізвався хтось.

Про-те, ся маска веселої байдужости, яку він гордо надавав своєму обличчю, підчас спадала. І тоді, замість сміху, всі бачили розпуку та жаль.

Одного разу, коли малі вулишники співали під вікном Тартарена пісню про дивовижну рушницю, що не стріляла, сі брутальні згуки долетіли до вух бідної великої людини, як раз у той мент, коли вона голилась перед люстром. (Тартарен носив бороду, але рослинність її була така буйна, що він мусив пильно стежити за нею).

Раптом з гуркотом відчинилось вікно, й з'явився сам Тартарен в білій сорочці, з обличчям наміленим добрим білим милом, розмахуючи бритвою в одній руці та мильницею в другій, він гримав страшним голосом.

«Тільки удари штилетів, панове, тільки удари штилетів... в жадному разі не шпильок!» Се були прегарні історичні слова, які, на жаль, дуже не влучно були адресовані до малих хлоп'ят—джентельменів, які зовсім не могли-б володіти штилетами!

«Чи не з Кочубеєвого або Искри роду цей оборонець», — загомоніли кругом. — Годі вам сваритись! Грізно гукнув Сірко.

— Розходьтесь, і будьте певні, коли він зрадить рідному краєві, скоріш свині будуть топтатись на моїй могилі й чухатись об надгробок мій — ніж я буду під його захистом!

— Підождемо! — Побачимо, — загуло в громаді — які то наслідки будуть з тих «Дипломатичних вчинків?».

— Ох!.. Не легко-ж видно і тепер живеться на *нашій* не своїй землі — коли й *зрада* зветься гарним словом, й оборонцеві рідного краю доводиться під ним захищатись! Останнім ховався в могилу сивий козак й гомонів...

Заторохтів будільник, прокинувся я й глянув у вікно — на дворі сіяв дрібний непривітний дощик. Розлетівся важкий сон, але заглянув у свіже число газети — не лекше стало...

Конкурсowa загадка. Хто вгадає, через що „Южный край“ рішучо ухиляється подати на своїх сторінках найскромніше зазначення: 1) про штраф, накладений на редактора „Снопа“ за Ч^о 22, і 2) про конфіскату, наложену на Ч^о 41 „Снопа“? Се особливо цікаво, бо „Южный Край“ у хроніці друкує навіть те, що хтось на улиці підсковзнувся та й...

Найвлучніші відповіді ми подамо у „Снопа“.

Бібліографія.

◀ **Собрание Сочинений Г. С. Сковороды.** Томъ I. Съ біографією Г. С. Сковороды М. И. Ковалинскаго, съ замѣтками и примѣчаніями Владимира Бонч-Бруевича. Спб. 1912, Ст. XV-544, вел. 8^о ціна 4 руб. (12 Корон). Нещодавно видав В. Бонч-Бруевич 1-й том творів одногокого нашого філософа в серії своїх „Матеріаловъ къ исторіи и изученію русскаго сектанства и старообрядчества“, як 5-й випуск сих матеріалів. В сім томі подав Бонч-Бруевич усі оригінальні прозові писання Сковороди і біографію його, написану його учеником і приятелем М. Ковалинським. Усі твори, не виключаючи й сеї біографії, видані з оригінальних рукописий, так що се видане справді вповні наукове, не кажучи вже про те, що воно є першим дійсно повним виданем, бо досі багато творів Сковороди не могло появитись у Росії з огляду на духовну цензуру. В другім томі обіцяє Бонч-Бруевич умістити: 1) всі перекладні праці Сковороди, 2) вірші його, 3) байки, 4) листи, а також 5) докладну бібліографію про Сковороду та 6) спомини про нього сучасників і де-які інші матеріали. Крім цього хоче він дати загальний нарис науки Сковороди в звязку з народною сектантською наукою так зв. духовного християнства. Видане 1-го тому виконано старанно з увагами і примітками самого редактора, котрий звертається до всіх, хто може чим будь допомогти йому при виданні Сковороди, не відмовити йому сеї помочи (з висланем рукописий Сковороди, як хто має, чи копій його творів і т. инше.) Звертатися на адресу: Петербургъ, Пески, Херсонская ул. д. 5, кв. 9, Владимиру Дмитрієвичу Бонч-Бруевичу. — Гроші на видане творів Сковороди дав наш земляк з України (2000 руб.) В. Радзиховський, котрому головнo й треба дякувати за їх видане, бо без сеї помочи ледве чи скоро діждалися би ми повного Сковороди.

Листування редакції.

Г. Кирилів: Д-ій О. Лесик. На жаль ч. 23—24 усі розійшлися про що було повідомлення в числах 38—39 „Снопа“.

Д-ій Микола Черкаський у Л'єжі. Наша часопись не хліборобська! Посилаємо Вам де-кілька чисел на зразок. Пишіть на всякі широкі теми, але по змозі в пристосованню до нашого становища. Хочемо на всі події дивитись з нашого українського погляду.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

22 Липня с. р. у. м. Полтаві відкрилась

„УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ“

яка має на меті задовольняти потреби громадянства на всі, по спроможности видання, як українські, так і ті, які так, чи инше своїм змістом торкаються України взагалі.

Книгарня має на складі 1) Усякі видання українською мовою, що виходять на Україні Російській та Австрійській. 2) Периодичні видання (тут же приймається передплата). 3) Великий вибір листовних карток українських. 4) Усі музичні твори українські. 5) Ріжні вироби кустарні, себ-то глиняні й дерев'яні, Полтавські й гуцульські. 6) Стильні речі українського орнаменту та вбрання. 7) Усякі приладдя до письма.

Книгарня приймає замовлення на льготних умовах, себ-то: 1) Складає книгозбірні українські, ціною від 1 рубля. 2) Приймає передплату на всі українські видання. 3) Постає замовлення на провінцію на льготних умовах. Усі замовлення виконуються АККУРАТНО і по спроможности негайно.

КНИГАРНЯ ПИЛЬНО СТЕЖИТЬ ЗА УСИМИ НОВИНАМИ.

„Українська Книгарня“, Полтава, будинок Ворожєйкіна, поруч з Європейським готелем.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

на єдину на російській Україні велику щоденну часопись

„РАДА“

Рік видання сьомий.

Виходить у Київі.

Ціна на рік 6 карб. з пересилкою, за кордон 11 карб.

Адреса редакції і контори: КИІВ В. ПІДВАЛЬНА № 6.

Будівничо-технічний заклад

існує з р. 1876

в Харкові ул. Чернишевського ч. 40

будує ПЕЧІ до всякого

ПРИЗНАЧЕННЯ:

до обігрівання хат, кремацій та фабрикації цегли, вапна, скла і инше.

ЦЕНТРАЛЬНІ ОБІГРІВАННЯ сучасн. типу:

водяне, парове, духове.

МОРОХОВЕЦЬ

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1912 РІК НА ЧАСОПИСЬ.

„ДІЛО“

Виходить щодня. Передплата на рік для Російської України 44 корони, на пів року 22 корони; заміну адреси 50 сотиків. Адреса редакції: Галичина, Львів, Ринок ч. 10. Oesterreich Lemberg